

מאמר עשירי בסידרה: מכונת התעמולה האדירה שעמדה מאחורי איכמן וחבריו

נדרקומיניה ללאומית

מאת אורי אבנרי

המנצחים לא זילולו באיום. הם אמרו לעצמם: במשך 12 שנה רכזה על גרמניה מכונת התעמולה האדירה של הנאצים. בני ה'16 של 1945 היו בני 4 בשנת 1933, כאשר היטלר עלה לשלטון. מעולם לא שמעו דבר, מלבד קולה המתכתי של מכונה זו. הם מוכרחים להיות נאצים מושבעים, חזורי להט קנאי. הם יקימו מחתרת שקשה מאד יהיה לחסלה. הדאגה השניה התרכזת בדרום גרמניה ובמערב אוסטריה, האיזור ההררי ביותר של הרייך השלישי. איזור זה טרם נכבש אז. כאן, הודיעה התעמולה הנאצית בימיה האחרונים, יתרכזו אחרוני הנאציים כדי למכור את חייהם ביוקר. כאן, בהרים שגיאים אלה, ימשיכו להילחם במשך חודשים, ואולי שנים.

היטלר והימלר התאבדו. הממשלה האחרונה של הרייך השלישי, בראשות מצביאי הצוללות קארל דניץ, נאסרה. גרינג נפל בשבי. כמעט כל שטח הרייך נכבש בידי צבאות הפולשים ממזרח וממערב. המלחמה התיוה את טיפוחיהם האחרונת שלה. אולם בלב המנצחים כירסמו עדיין, בשלהי אביב 1945, שתי דאגות חמורות. האחת נקראה "ורחלף". השניה: "מיבצר ההרים".

ה"ורחלף" הוא יצור דמיוני — אדם ההופך מדי פעם לזאף מטורף. אגדה זו יש לה שרשים עמוקים בדמיון הגרמני. בימי מלחמת-שלושים השנה קראו לעצמן בשם זה חבורות של איכרים, שהחליטו להתגונן ככה נגד שני הצבאות הלוחמים, שחמסו את הארץ. עתה, בראשית 1945, קיבל השם וריחלף משמעות חדשה. המשטר הנאצי הנוסח החליט להקים מחתרת שתילחם בפולשים ותוליד מתוכה את הרייך הרביעי. פה ושם גם נעשו הכנות לארגון את חברי הנוער ההיטלראי — ארגון נוער שכל נער גרמני נאלץ למעשה להשתייך אליו.

ושוב, היו דוגמות לכך בהיסטוריה הגרמנית. כאשר השמיד המצביא-הסרס הביזנטי גארסס את ממלכת הגותים הגרמניים באיטליה, במאה הששית, התרכזו הגותים האחרונים על פיטגו של הר ולחמו את מלחמתם האחרונה. כל ילד גרמני למד פרשה זו בגיל רך. האם לא ימצאו עתה כמה רבבות נאצים מושבעים שיחזקו את המופת? שני האיומים התבדו כליל. המשטר הנאצי הנוסח לא זה בלבד שלא הצליח להקים מחתרת כלל-לאומית מסוג הפלמ"ח, או המאקי הצרפתי, אלא שלא עלה בידו אף להקים מחתרת פורשת מסוג לח"י, כדי להמשיך במלחמה. ואילו "מיבצר ההרים" האימנטי נכבש כמעט ללא קרב. מידי יחידות שבורות שכל שאיפתן היתה להילחם בשבי בהקדם האפשרי. היתה זאת אחת האפתעות הגדולות של התקופה הנאצית: היא נמוגה כסוטה, מבלי להשאיר אחריה זכר. מכונת-התעמולה המשוכללת ביותר שבכל הדורות התדירה את סיס מותיה לתוך העם הגרמני במשך 148 חודשים רצופים — וביום ההתמוטטות לא השאירה אחריה אפילו הורסט וסל אחד שהיה מוכן למות למען אמונתו.

"ההמון הוא מטומטם"

כ נגד כשרון פאנטסטי זה יש לשקול הישג פאנטסטי: העם הגרמני הוסיף לחום עד הסוף המר, עד לכיבוש ברלין ומינכן — שלוש שנים אחרי סטאלין-גראד ואל עלאמיין. הטרור לבדו אינו יכול להסביר תופעה זו. כי הטרור לא יכול היה לפעול, לולא התעמולה — אותה תעמולה שהיתה גאחנה האישית של היטלר, וגאחנה המשטר. כאשר השתלט היטלר על מפגנת הפועלים הגרמנית הזעירה, לא תבע לעצמו את תפקיד הייור, אלא רק את תפקיד האחראי לתעמולה. לא היתה זאת ענותנות. היטלר האמין אז, והאמין עד יומו האחרון, כי התעמולה היא העיקר — אמצעי כלי-יכול, להשגת כל מטרה שהיא.

ואכן, אם תישאל השאלה מה היתה תרומתו האישית המקורית ביותר של אדולף היטלר לידע של המאה ה'20, מלבד בית-החרושת-לרצח-עמים, הרי תהיה התשובה: העלאת התעמולה הפוליטית לדרגה שלא היתה כדוגמתה עד אז — ומאז. היטלר לא המציא את התעמולה. המושג עצמו — "פרופאגאנדה", היינו "הפצה" של רעיונות — הוא של הכנסייה הקתולית, המקיימת מזה זמן רב, בואתיקאן, מוסד מיוחד לצורך זה. היטלר עצמו הושפע עמוקות מהצלחת התעמולה הקומוניסטית, הפסקו את רוב שיטותיה. בספרו תיאר את הרושם העמוק שעשו עליו, בחינה של נעוריו, הפגנות הענק האדומות של האחד במאי.

אך היטלר הרחיק לכת. הפרקים שהקדיש בספרו למלאכת התעמולה הם מעניינים ולעמים אף מבריקים — הפרקים היחידים שאפשר לקרואם ללא שיעמום עמוק. בעמודים אלה התפאר הפירר המתלמד בהצלחותיו, וגם הסביר בצנינות קיצונית כיצד הושגו. מסקנותיו העיקריות: תעמולה טובה יכולה להפוך גן-עדן לגיהנום וגיהנום לגן-עדן. היא צריכה להתרכז בכמה נימות מרכזיות ולחזור עליהן בשיטחיות עקבית ואינסופית. להלום אותן ככפטישים לתוך הראשים כי ההמון הוא מטומטם, ואין הוא יכול להבין דברים מסובכים יותר.

יתר על כן: אסור לתקוף אויבים רבים. ההמון נוטה תמיד לחשוב כי הרבים צודקים לעומת המעטים. גוף חדש, היוצר את הרושם כאילו רוב הגופים האחרים מתנגדים לו, מעורר ספק בלב ההמון. על כן: יש למצוא מכנה משותף לכל האויבים, יהיו שונים כאשר יהיו, ולהעמיד פנים כאילו אין זה אלא אויב אחד ויחיד, בתחפושות שונות. היטלר עצמו פתר, כמונב, בעיה זו בצורה פשוטה: כל אויביו היו יהודים. הרפובליקה הגרמנית היתה יהודית, הקומוניסטים של לנין וסטאלין היו יהודים, הבנקאים של חל-סטריס היו יהודים. כל היהודים חברו יחד, בעזרת משרתיהם בכרלין, כדי להרוס את העם הגרמני ולשבור את גואלו היחיד — אדולף היטלר.

היטלר עצמו הסביר מה כוחה של אגדה כזאת. בדברו כאילו על יריביו, ניתח בספרו את כוחם של שקרים. הוא פסל שקרים קטנים, כי אלה אינם משכנעים, וקל לגלותם. אולם שקר גדול, אמר, הוא מכשיר יעיל ביותר. כוחו דוחק בבורליו. ככל שהשקר גדול יותר, כן הוא משכנע יותר. כי האדם הפשוט אינו יכול לתאר לעצמו שקר גדול באמת. בעומדו מול השקר הגדול, הוא אומר לעצמו: זו חייבת להיות האמת. עיקרה של תעמולה כזאת הוא הזילול התהומי באדם — אותו זילול המונח גם ביסוד האידיאולוגיה הנאצית עצמה.

"הוא בא בסערה!"

ע ל הנחות ציניות אלה הקים היטלר בניין מיקצועי אדיר. כל הופעה שלו, עוד בימי מאבקו על השלטון, היתה מלאכת-מחשבת של ביום ותיכון.

לאסיפה ההיטלרית הטיפוסית היתה הכניסה רק בתשלום. היטלר האמין כי האדם אינו מעריך דבר שהוא מקבל חינם. אדם המשלם כדי לשמוע את נאוםו של משהו, מעריך את הנאום שבצדו. יתר על כן, יש לו ההרגשה שהוא רוצה משהו מן הנאום. ולא הנאום הוא הרוצה משהו ממנו.

בהיכנסו לאולם הגדול, קיבלה את פני האיש תזמורת אדירה, שניגנה שירי-לכת. אחרי חצי שעה של נגינה כזאת, כבר היה האיש מהופנט במקצת. חושי-הביקורת שלו הורדם. לפתע שמע מאחוריו המולה. פלוגת-סער פרצה פנימה ופינתה את המעבר. במעבר צעדה כיתת-דגלים, אחריה לובשי-מדים וביניהם, במעיל-גשם צהוב, בעל צווארון שהועלה עד לאוזניים, אדם שעבר ביעף ושכמעט אי-אפשר היה לראותו. כי היטלר לא רצה שיראוהו. כחצר האדם. מותר היה לראותו רק למרחוק, על הבמה. לאורם של זרקורים ארריים, דמות על-אנושית.

הוא התחיל לנאום — תמיד את אותו הנאום, בשוני-יגורס קטנים. תחילה משפטים מקוטעים, אפורים, פרוזאיים. זה היה שלב א'. הוא דיבר על עניני דיומא — על הכישלון האחרון של ממשלת-הבוגדים בברלין, המשבר האחרון בכלכלה. בהדרגה עבר לשלב השני: קולו נעשה עמוק יותר. הוא תיאר את המצב המחריד של העם הגרמני. הצרפתים הנחתים, שדם כושי זורם בעורקיהם, יורקים בפרצופי האנגלים הצבועים חומטים אותו. הרוסים הברבארים משחויים את סכיניהם. הצעירים הגרמניים רעבים. בבית שורר יאוש. החיים הסרי-תוחלת. העם הגדול ביותר בעולם, המפיאר ביותר בעולם, מתפלש בעפר.

"אולם! עלה הקול המכשף פתאום לגובה חדש, "לא אתם אשמים!" רימו אתכם! בגדו ככם! ניצלו את טוב-לבכם, את יושרכם הגרמני. היהודי, אויבכם בנפש, הקים נגדכם את כל העולם, ואף השלים בקרבכם כנופיה של פושעים. מדוע רוצה היהודי להרסכם? מפני שאתם גדול העמים עלי אדמות, מפני שאתם מייצגים את כל היפה

